

GEAC könyvtári információs rendszer

A Geac Library Information System – Canada:
Geac Computer Corp., 1985-1987. című
dokumentum alapján, a tömörítvényt BERKE
Barnabásné készítette

A kanadai Geac Számítástechnikai Vállalat (Geac Computer Corp. Ltd., Markham, Ontario), amelynek Kanadában hat, az USA-ban öt, Európában hat és Ausztráliában egy képviselője van, a világ hardver és szoftver piacának egyik vezető cége. Integrált rendszerei elterjedtek a bankszakmában, s kórházakban, biztosító társaságoknál, a kereskedelemben, s legújabbán a könyvtárakban és információs intézményekben. A Geac részéről az eddigi legnagyobb könyvtári vállalkozás, amelyet versenytárgyalás útján nyert el, a francia nemzeti könyvtár, a Bibliothèque National tevékenységének automatizálása.

A könyvtári célokra kifejlesztett integrált rendszer a GLIS (Geac Library Information System) moduláris felépítésű. Négy alapmoduljának:

- gyarapítási rendszer,
- CAT = katalogizáló rendszer,
- kölcsönzési modul,
- online olvasói katalógus (OPC = online public catalogue)

együttes vagy lépcsőzetes bevezetésével valamennyi könyvtári alaptevékenység-számítógépes támogatását meg lehet oldani, s a modulok összekapcsolásával helyi hálózaton belül (LAN = Local area network) működtethető az integrált könyvtári információs rendszer.

Az egyes modulok kifejlesztésénél az adott könyvtári munkaterület minden sajátosságát figyelembe vették, s a modulon belüli szoftver elemek olyan választékát állították össze, hogy a különböző típusú, nagyságú és színvonalú alkalmazó könyvtárak saját szokásaiknak és igényeiknek megfelelően építhessék fel saját rendszerüket.

Hardver felépítés

A GLIS rendszer hardver oldalát a Geac 6000, 8000 vagy 9000 számítógépcsalád választékából lehet összeállítani. Bármely modul bevezetéséhez központi egységként egy Geac számítógép jön számításba. Több modul együttes használatához a Geac 8000-et ajánlják, az online nyilvános katalógushoz pedig a GPBS-t (Geac Bibliographic Processing System = Geac bibliográfiai adatkezelő rendszer). A központi egység processzorai, a kommunikációs, a mágneslemez

egységeket kezelő, a programkezelő és a mágnesszalag kezelő processzor online, párbeszédés üzem módot, sok felhasználó és sok feladat egyidejű kiszolgálását biztosítják. A szalagmeghajtó egység kivételével minden processzornak saját helyi memóriája van, saját speciális funkcióit ellátó programok tárolására. Két vagy több központi egység összekapcsolásával (multikonfigurációs hardver felépítés) növelni lehet a rendszer biztonságát, az adatkezelési sebességet, minimálisra lehet rövidíteni a válaszidőket.

Terminálok

A Geac 8000-hez 100, a dual 8000-hez 180-200 terminál csatlakoztatható. A különböző funkciójú terminálok a Geac 8370 sorozatba tartoznak:

- a 8370-es 16 funkcióbillentyűs,
- a 8371-es fényceruzával is működtethető,
- a 8372-es ámbra (borostyán) színű képernyős.

A fényceruzás lekérdező terminál esetén egy port-hoz több terminál illeszthető.

Nyomtatók

A Geac az eltérő funkciókhoz más-más alkalmas nyomtatót ajánl: Geac 8113 miniprintert vagy Epson sornyomtatókat a különböző blanketták, bizonylatok, értesítések nyomtatásához; Geac 8041-es vagy 8093-as sornyomtatókat a különböző jelentések, értékelések, statisztikák kiírásához; Geac 8125-öst a képernyő-tartalom nyomtatásához; és Geac 8123-mast, amely levél minőségű (letter quality) nyomtató, az igényes, nyomdai kézirat minőséget kívánó outputok kiírására alkalmas.

Mágneslemez meghajtó egységek

Az alkalmazó könyvtár igényeitől, illetve a tárolni kívánt adatok mennyiségétől függően különböző kapacitású és sebességű lemez meghajtók illeszthetők a központi géphez: a 8700-as sorozatú mágneslemez egységek 160 Mbyte-tól 675 Mbyte adat tárolására alkalmasak, külső lemez meghajtóként összekapcsolva 4800 Mbyte kapacitásbővítés lehetséges.

Mágnesszalag meghajtó egységek

Tartalék és biztonsági tárolásra, az éjszakai futások bonyolítására vagy 6250 BPI (bit inchenként), vagy 1600 BPI sűrűségű mágnesszalag egységet ajánlanak.

Válaszidő, megbízhatóság, tartalékok

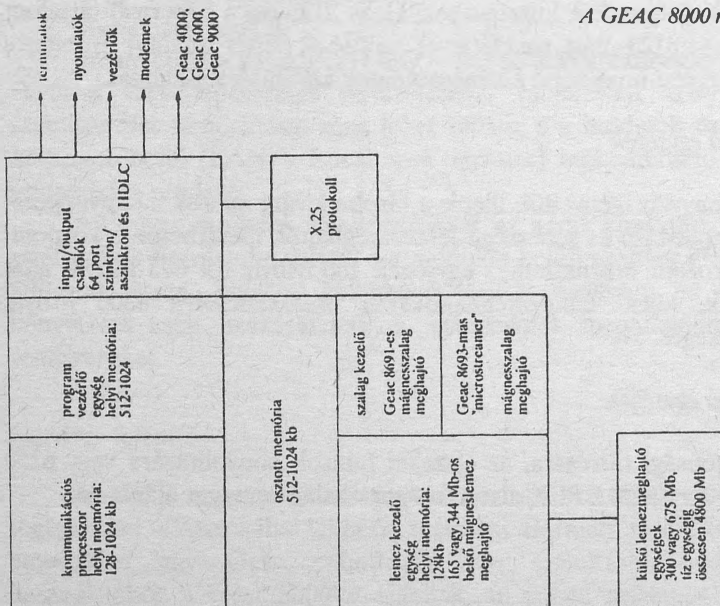
A Geac 8000 központi egység esetében a válaszidő az üzemelési idő 95 %-ában 2 másodpercen belül van, a legrosszabb, teljes leterheltséget jelentő esetben is 5 másodpercnél rövidebb, s csak a teljes adatbázis tárgy szerinti lekérdezésénél érheti el a 8 másodpercet. Óránként kb. 10 ezer tranzakciót lehet lebonyolítani.

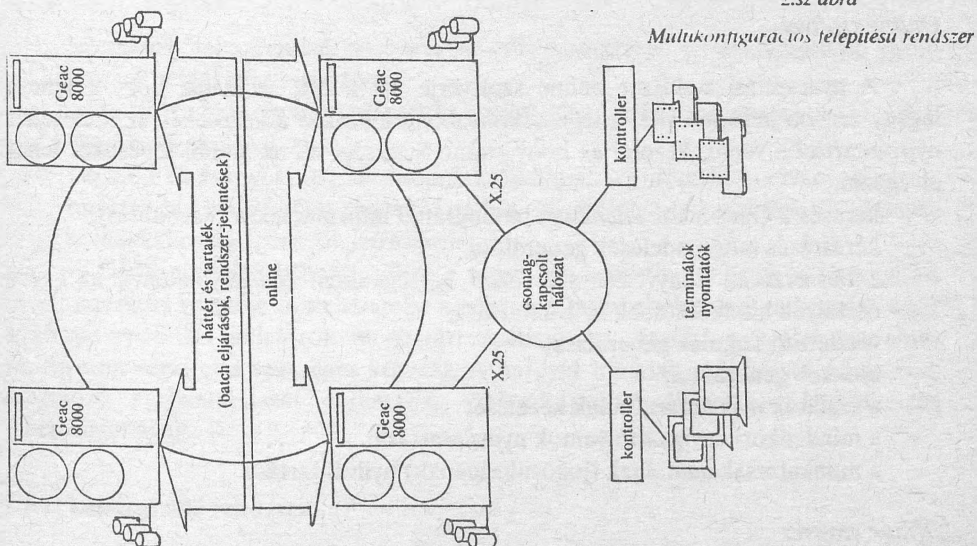
A tervezett üzemelési időnek legfeljebb 2 %-ában történhet leállás, minthogy a kommunikációs processzor ellenőrzi a paritáshibákat a terminálok billentyűzetén bevitt adatoknál, a belső szoftver kezeli az összes szoftver problémát, és a legtöbb esetben lehetőséget nyújt a rendszer szabályos kikapcsolására. Egyrészt ez, másrészt az, hogy a terminálokról érkező adatokat két lemezegységre írják, gyakorlatilag kiküszöböli az adatok elveszésének lehetőségét. Hosszabb áramkimaradás esetén a rendszer lezárja a nyitott fájlokat és lemezeire írja az adatszámítás eredményét. Így az újraindításnál meg lehet állapítani, történt-e egyáltalán adatvesztés.

A hardver áramellátását hálózatkiésés esetén akkumulátor biztosítja. A központi memória cserélhető eleme legalább 2 órás áramkimaradás pótlására elegendő. A fájlok és programok védelmét éjszakai műszakban végzett, mágnesszalagra vagy lemezeire történő mentésekkel látják el. (A Geac 8000 rendszer hardver felépítését lásd az 1. sz. ábrán. Egy multikonfigurációs megoldás felépítését a 2. sz. ábra szemlélteti.)

1. sz. ábra

A GEAC 8000 rendszer lehetséges felépítése

A GLIS szoftver moduljai

Gyarapítási rendszer

A GLIS gyarapítási rendszere számos, az alkalmazó könyvtár által megválasztható elemből áll; a teljes rendszer a gyarapítási tevékenység szinte minden részletének automatikus kezelését lehetővé teszi: nyilvántartja a beszerzésre kijelölt tételeket, a megrendeléseket, a számlákat, a kifizetéseket, vezeti a könyvelést és a munkatársak adatait valamint a szállítók adatait.

Minthogy a GLIS teljesen integrált rendszer, az egyes modulok adatai a többi modulból közvetlenül elérhetők, tehát a kölcsönzési rendszerből, a CAT-ből vagy a nyilvános online katalógusból egyetlen paranccsal lehet adatokat átvinni a gyarapítási rendszerbe és megfordítva. Ugyanígy lehet átvenni és hasznosítani külső adatbázisok (különösen a nagy kiadványterjesztő cégek, pl. Blackwell, Faxon stb.) adatait.

A gyarapítási rendszer biztonsága három szinten garantált. A felhasználó nevének és egyedi azonosító számának (vonalkódjának) megadásával lehet csak belépni a rendszerbe; a második szint a munkatársi gárdáé, ahol a munkatársak fájljában tárolt egyéni felhatalmazás alapján lehet csak bizonyos műveleteket, pl. megrendelést, kifizetést bonyolítani. A harmadik szint a munkatársak jogosultságának teljes képernyős rekordjait jelenti, amelyekben minden egyes személy műveletenkénti felhatalmazása szerepel, s ezek kombinációjából adódik, hogy egy-egy gyarapítási művelet kinek áll jogában végrehajtani. Illetéktelen beavatkozásra tehát nem kerülhet sor.

Online szoftver

A gyarapítási rendszer online szoftverje azt a célt szolgálja, hogy a lehető legegyszerűbb műveletekkel a leghatékonyabban lehessen a kéréseket, rendeléseket nyilvántartásba venni, kezelni és bonyolítani. Segítségével az alábbi lépéseket lehet elvégezni:

- keresés a Geac adatbázisokban bibliográfiai információkra (hasonlítás);
- kérések és megrendelések generálása;
- a beszerzések könyvelése szervezeti egységenként (osztályonként), az egyes osztályok hitelkeretének nyilvántartása;
- részletező számlák generálása;
- csekkek generálása;
- a szállítók nyilvántartásának kezelése;
- a mindenkori devizaárfolyamok nyilvántartása;
- a munkatársak adatainak (jogosultságának) nyilvántartása.

Offline szoftver

A nappali, hivatalos órákban a számítógép online terminálüzemre van állítva. Éjjel viszont az offline, másképpen éjszakai önellenőrző szoftverrel működik, az alábbi feladatok végrehajtására:

- a gyarapítási adatbázis felújítása: a számlák verifikálása, vételi megrendelések és csekkek generálása, az árfolyamok felújítása és a változások átvezetése minden érintett tételben;
- nyomtatványok, pl. reklamációk előállítás;
- gyarapítási jelentések és statisztikák összeállítása és kinyomtatása; a felhasználó szempontjai szerint több mint 60 féle jelentés és értesítés előállítására van lehetőség.

Választási lehetőségek

A gyarapítási rendszert alkalmazó könyvtár a beszerzést és az installálást megelőzően saját szükségleteihez igazíthatja a szoftvert, ha megválaszolja a "feltételes összeállítási lehetőségek" valamennyi kérdését.

Támogatások

A gyarapítási rendszer alkalmazói különböző segédleteket kapnak munkájukhoz. Az online műveletekhez szükséges magyarázatok a "HLP" paranccsal jeleníthetők meg a képernyőn bármelyik gyarapítási művelet közben is. Az online help-en kívül az alábbi dokumentációk állnak rendelkezésre:

- terminálkezelési kézikönyv: részletesen leírja a funkciókat és a parancsokat;

- jelentések dokumentációja: leírja az offline szoftvert, az összeállítható jelentéseket példákkal illusztrálva;
- adatszótár: a programrendszert, az adatbázist, a fájlszerkezetet és az adatmezőket leíró kézikönyv;
- időszaki kiadványok alrendszerének kézikönyve: az időszaki kiadványok gyarapítását és érkeztetését kezelő online alrendszer felhasználói kézikönyve példákkal és a képernyők leírásával.

A GLIS modulok bevezetéséhez a Geac cég közvetlen személyes támogatást nyújt: a projekt vezetője összehangolja a rendszer üzembehelyezését, a képzést, segít a könyvtárpolitikai jellemzők meghatározásában. Az oktatási szolgálat bemutató rendszeren végzi el a szükséges képzést. A hardver hibátlan működését rendszeres megelőző karbantartással garantálja, szoftver problémák esetén konzultációs lehetőséget nyújt.

CAT: katalogizáló rendszer

A CAT-et eredetileg az Utrechti Egyetemi Könyvtár számára tervezték a Geac MRMS (Marc Record Management System = Marc rekord kezelő rendszer) moduljának kiváltására. A CAT-re azért volt szükség, mert az európai nagykönyvtárakban lényegesen több a saját feldolgozás mint pl. az USA-ban vagy Kanadában, ahol a beszerzett dokumentumok feldolgozásának legnagyobb része megoldható a bibliográfiai adatszolgáltató cégek /pl. az OCLC, RLIN/ szolgáltatásainak igénybevételével.

Az online katalogizálási munkafolyamatban állandóan két rekord van jelen: a munkarekord, amely a feldolgozandó tétel rekordja, és egy keresési rekord: amely a GLIS adatbázis bármely rekordja lehet, ha szükség van rá, vagy valamelyik adatára. A keresési rekord a feldolgozás alatt cserélődhet, tehát a feldolgozást bármikor meg lehet szakítani egy-egy keresésért. Akár a teljes kereső-rekordot, akár annak valamelyik adatát át lehet másolni a munkarekordba.

A CAT-tel közvetlenül el lehet érni a kölcsönzési rendszer rekordjait kiegészítés, felújítás céljából. A GLIS többi alrendszeréből el lehet érni a CAT-et, de csak arra felhatalmazott munkatársak módosíthatnak bizonyos adatokat, pl. a kölcsönzés módosíthatja a példányszám információt.

Rekord típusok

A CAT bibliográfiai és authority rekordokat kezel. A bibliográfiai rekordok (különböző dokumentumtípusokat leíró tételek) Marc formátumúak. A hagyományos adatbázisoknál az egységesített besorolási adatok (szerzők neve, sorozati cím, egyéb bibliográfiai adatelemek) külön authority fájlban tárolnak. Innen választja ki a feldolgozó a szükséges adatot és emeli át az új rekordba. A CAT más megoldást választott azon az alapon, hogy az authority file "névsora" nem nyújthat

legendő bizonyosságot a megfelelő adat kiválasztásához, s hogy a katalogizálónak más adatokra is szüksége van a helyes döntéshez.

A CAT úgynevezett "master" rekordokat és "szerkesztő" rekordokat kezel, amelyeket külön fájlban tárol. A master fájlban vannak a verifikált tételek, a szerkesztő fájlban pedig azok, amelyekben javítást vagy változtatást kell végrehajtani, illetve amelyek újak. A szerkesztő fájlból a master fájlba éjszakai batch futás alatt kerülhetnek át a rekordok, miután a revizor verifikálta őket. Az online feldolgozás során megjeleníthető keresési rekord bármely fájl bármely típusú rekordja lehet: szerkesztő vagy master, bibliográfiai vagy authority rekord. Egy összehasonlító parancs segítségével meg lehet jeleníteni a munkarekord és a keresési rekord közötti eltéréseket.

Valamennyi rekord – a kurrens munkarekord kivételével – egyedi azonosító számot kap a rendszerben. A bibliográfiai rekordok azonosítója a GRSN (Geac record sequence number), az authority rekordoké az ARSN (Authority record sequence number). A master rekordok és a szerkesztő rekordok azonosítója megegyezik.

Az adatbázist számos ellenőrző lépés védi (adatelemek megléte, formája, tartalma), az adatbázis eléréséhez és meghatározott műveletekhez felhatalmazás szükséges, bizonyos terminálok használata személyekhez kötött, stb.

A feldolgozást segítő képernyők

A segítő képernyők a HLP parancssal hívhatók elő, kívánság szerint az a képernyő, amely a megfelelő információkat tartalmazza, pl.:

HLP TAG parancsra az a képernyő jelenik meg, amely általános magyarázatot ad az adatmező jelentésére és felsorolja, hogy az adott könyvtár milyen mezőket használ rekordjaiban;

HLP 100 parancssal a 100-as mezőre vonatkozó információkat lehet a képernyőre hozni

HLP CMD-vel meg lehet jeleníteni az összes parancsot és magyarázatukat.

Az online feldolgozás során a rendszer állandóan felkéri a katalogizálót az adatmező kitöltésére – a mezőszám a képernyőn megjelenik. Ha ilyenkor kér a könyvtáros segítséget, annak a mezőnek a HELP képernyője jelenik meg, amelynek megadására a rendszer várakozik. A segítő képernyők szövegeit az alkalmazó könyvtár adja meg, ez maximum 500 oldal lehet.

Parancsok

A CAT-ben közel 50 parancssal lehet dolgozni, amelyek közül csak néhányat mutatunk be.

BRF – a képernyőn a rövid megjelenítési forma jelenjen meg (a bibliográfiai tételeket három formában: teljes katalógustétel, rövid katalógustétel, Marc rekord

formátum lehet megjeleníteni. Ha a BRF parancsot kiadjuk, a rekordok a rövid formában fognak megjelenni)

COM – hasonlítsa a kereső rekordot a munka rekordhoz (a parancs kiadásakor két rekordnak kell a képernyőn lennie; a program a rekordokat mezőről mezőre összehasonlítja, s ha bármilyen eltérést talál, kiírja a képernyőre)

COP – másold a kereső rekordot a munka rekordba (a képernyőre hívott kereső rekordot átmásolja a munka rekordba, hogy abból egy új rekordot lehessen szerkeszteni, vagy hogy egy következő kereső rekorddal össze lehessen hasonlítani; rendkívül hasznos funkció új kiadások feldolgozására!)

CRE – új bibliográfiai rekord szerkesztése (ha a könyvtáros új rekordot akar szerkeszteni, a képernyőn fel kell tüntetnie a dokumentumtípus kódját, ezután megjelennek a mező és almezőazonosítók (feldolgozói adatlap), amelyeket ki kell tölteni)

FND – keresés a helyi adatbázisban (a parancs után meg kell adni, hogy melyik indexben kívánják a keresést végrehajtani: szerzői index, szerző-cím index, cím-index, hívószámok, ISBN/ISSN, GRSN/ARSN, sávkód)

PRS – nyomtassa ki a kereső rekordot

PRW – nyomtassa ki a munka rekordot

REF – mutassa a "lásd még" utalókat (amikor a rendszer "AUT", azaz authority módra van kapcsolva, a REF parancsra csak a "lásd még" utalók jelennek meg)

VER – készítse elő a rekordot verifikálásra (a paranccsal együtt a rekord-azonosító számnak is jelen kell lennie; az RSN szerkesztő rekordja a munkarekordba kerül, majd master rekord lesz, ha a revizor verifikálta. A CMP paranccsal a revizor "kész"-re jelenti a rekordot, csak ezután kerülhet a katalógusba.)

Kölcsönzési modul

A kölcsönzési modul szoftverje egyaránt alkalmas a nyilvános hozzáférésre és a kölcsönzés belső adminisztrációjának támogatására. Ha az alkalmazó könyvtár hozzájárul, a felhasználók elérhetik a kölcsönzők rekordjait, a bibliográfiai rekordokat, előjegyezhetnek tételeket. A munkatársak kölcsönöznek, megújítják a kölcsönzést, visszaveszik a könyveket, előjegyeznek, figyelik és végrehajtják a büntetéseket, üzeneteket továbbítanak a többi terminálhoz, lekérdezik a kölcsönzők illetve a könyvek rekordjait.

Az offline szoftver segítségével, éjszakai műszakban különböző szempontok szerint szerkesztett jelentéseket, kimutatásokat, értesítéseket lehet előállítani.

A rendszer speciális funkciók ellátását is lehetővé teszi, mint pl. teljes vagy részleges állomány-nyilvántartás összeállítása bármely időpontban; a rendszer felhasználói nyelvének újradefiniálása, online kölcsönzés telefonvonalon vagy kihelyezett hordozható terminálon és a kölcsönzési adatok tárolása majd batch feldolgozásuk a központi gépen.

A rendszer biztonságát a hozzáférési szinteket szabályozó kulcsszavak és vonalkódok biztosítják. A szinteket az adott könyvtár irányelveinek megfelelően lehet meghatározni.

A kölcsönzési modul online funkciói

Az online funkciók egy része a felhasználók, más része a könyvtárosok céljaira készült. Azokban a könyvtárakban, ahol nem vezették be a nyilvános online katalógus modult, a felhasználók a könyvkereső funkciót vehetik igénybe. Ennél a felhasználó magában az adatbázisban keres, a képernyőn külön program vezérelte, könnyen értelmezhető válaszok jelennek meg. Keresni lehet a szerzőre, a címre, a tárgyra és a raktári jelzetre, és böngészni lehet az index-fájlból.

Kölcsönzőkártyájuk segítségével az olvasók lekérdezhetik saját kölcsönzési adataikat (mit, mikor, milyen határidővel kölcsönöztek, kell-e büntetést fizetniük). Egy erre a célra kijelölt terminálon fényceruza segítségével saját maguk is kölcsönözhetnek, előjegyezhetnek dokumentumokat.

A könyvtáros a kölcsönzési munkafolyamatok lépéseit háromkarakteres kódokkal vagy előre programozott funkcióbillentyűkkel jeleníti meg a képernyőn. A tranzakciók hibátlan lebonyolítását üzenetek és a terminál-csengő hangja segítik, amelyek visszaigazolják a helyes műveletet. Így csak akkor kell a képernyőre figyelni, ha a csengő nem szólal meg. Ilyenkor hibaüzenet, stop üzenet, aktuális információ vagy megjegyzés jelenik meg, és csak akkor folytatható a művelet, ha az üzenetet visszaigazolják.

A kölcsönzés bonyolítása

A kölcsönző képernyőn meg kell adni a kölcsönző vonalkódját (a rendszer automatikusan ellenőrzi, hogy a felhasználó jogosult-e a kölcsönzésre, van-e üzenet a számára, kell-e büntetést fizetnie), majd a kölcsönözni kívánt mű vonalkódját (a rendszer megállapítja a kölcsönzési időt aszerint, hogy a könyvtár milyen felhasználói kategóriákat határozott meg, feljegyzi a dokumentum típusát, stb.) A kölcsönzési időkre, jogosítványokra 16 speciális szabályt lehet a szoftverbe építeni. A terminálokhoz csatolt nyomtatókon a kölcsönző számára esedékességi cédulát lehet kinyomtatni.

A kölcsönzési funkcióhoz hasonlóan működik a hosszabbítás és a visszavétel. Hálózatban együttműködő könyvtárak lehetővé tehetik, hogy más helyen is vissza lehessen adni a könyvet, mint ahonnan kölcsönözték.

A felhasználók nyilvántartása

Az online rendszerben elérhetők, felújíthatók, módosíthatók a kölcsönzők rekordjai, s a módosítást követően a rendszer azonnal az új feltételeknek megfelelően működik. A kölcsönzők állományában nevük, azonosító számuk és

vonalkódjuk szerint lehet keresni. A képernyőn először egy rövid rekord jelenik meg, s csak az férhet hozzá minden adathoz (17 előre meghatározott mező és 6, az adott könyvtár által meghatározható mező), akinek erre felhatalmazása van. A rekordok felújításánál a teljes rekordnak csak azok a mezői villognak, amelyeknek változtatására a képernyőnél ülő munkatárs jogosult.

Könyvkereső funkció

A könyvkereső funkció közvetlen hozzáférést nyújt a rendszerben lévő összes cím státuszához, példányszámához. A tételek hívószámuk, szerzőjük, címük, vonalkódjuk, raktári jelzetük, helyi hívószámuk, Geac rekordszámuk szerint kereshetők vissza. Az adott könyvtár igényei szerint más visszakeresési kulcsokat is meg lehet határozni, pl. kiadó, LC katalóguskarton szám, ISBN/ISSN, tárgy, OCLC szám stb. A tételek megjelenítési formátuma különböző szintű lehet, s bizonyos adatokat pl. ha a státusz és a példányszám változik, a kölcsönzési modul kezelői módosíthatnak.

Előjegyzés

Az előjegyzés funkciót, ha az olvasók nincsenek rá felhatalmazva, csak a könyvtáros használhatja. Ha az előjegyzett könyv visszaérkezett, a kérőt üzenet várja a képernyőn, vagy nyomtatott értesítést kap. Az előjegyzéseket a könyvkereső és a felhasználói adatállomány összekapcsolásával a rendszer maga figyeli, a sorbanállókát s prioritási kódjukat is értelmezi. Együttműködő könyvtárak esetében jelzi, hogy melyik könyvtárban szabadult fel az előjegyzett tétel.

Ha szükséges, a példányok határidő előtti visszakérését is automatikusan lehet bonyolítani.

Fenntartással kölcsönözhető állományok használatára szolgál az az eljárás, amellyel a legkeresettebb könyvek eltérő kölcsönzési határidejét vagy raktári helyét tudják szabályozni.

Online olvasói katalógus (OPC = online public catalogue)

Ahhoz, hogy egy könyvtár OPC-t hozzon létre, először Marc formátumú bibliográfiai adatbázist kell felépítenie. Erre a GLIS CAT (más néven MRMS = Marc record management system) modulja alkalmas, amely minden szabványos MARC II formátumú mágnesszalag rekordjait (OCLC, RLIN, UTLAS, WLN stb.) kezelni tudja, illetve ilyen szalag generálására képes.

Az adatbázisban használt MARC formátum tartalmát, az indexeket, a képernyő megjelenítési formáit az alkalmazó könyvtár határozza meg, erre szolgál az "MRMS/OPC policy parameters" c. dokumentum, amely leírja a választási lehetőségeket és útmutatóként szolgál a specifikáció elkészítéséhez. A bibliográfiai

MARC rekordok állományi vagy lelőhely adatokkal is kiegészíthetők – ennek megoldásához a Geac külön tanácsadást nyújt.

Az adatbázis karbantartása

Ha a kiinduló adatbázist és index fájljait a könyvtár felépítette, a katalógus további bővítésére négy út kínálkozik:

- Az MRMS = CAT modul segítségével további bibliográfiai tételek szerkesztése, a meglévők javítása, törlése és az OPC modulba való áttemelésük éjszakai futások alkalmával.
- Rendszeres időközökben felújítják az OPC-t azokkal a MARC szalagokkal, amelyek a könyvtár új beszerzéseinek katalógustételeit tartalmazzák. A rekordok külső forrásból is származhatnak, de tartalmazniuk kell egy egyedi azonosítót (pl. a forrás azonosítóját vagy az ISBN-t), amely megengedi a már meglévő tételek felújítását.
- Az MRMS = CAT modul segítségével rövid átkérő rekordokat generálnak, ezeket mágnesszalagon továbbítják egy rekordszolgáltató központhoz (pl. National Library of Canada, REMARC), ahonnan a teljes rekordokat tartalmazó szalagot megkapják, majd saját OPC-jüket ezzel felújítják.
- Online interfész segítségével átveszik (letöltik) a kívánt rekordokat a szolgáltató adatbázisából (UTLAS, OCLC, RLIN stb.).

Kapcsolat a többi GLIS modulal

A GLIS integrált könyvtári rendszerként üzemel, így az OPC közvetlenül kapcsolódik a többi modulhoz. Az OPC-ben visszakereshetők és megjeleníthetők az MRMS/CAT-ben létrehozott rekordok. Az OPC felújítása az MRMS/CAT alapján hetenként vagy kéthetenként éjszakai batch feldolgozásokkal történik. A kölcsönzési rendszer státusz kódjai (mely tétel kölcsönözhető, melyik nem, van-e rá egy vagy több előjegyzés) az online kölcsönzések bonyolításának pillanatában megjelennek az OPC-ben. Egyes felhasználói terminálokon – a könyvtár engedélyétől függően – az olvasó az OPC státusz-információi alapján előjegyzést eszközölhet saját maga számára. A megrendelt művek tételei megjeleníthetők az OPC-ben, illetve a megrendelés meghiúsulása vagy törlése esetén el is tüntethetők. Ugyanígy, az időszaki kiadványok érkeztetése során bejegyzett állományi adatok is megjelennek az OPC-ben. Az OPC felújítása a gyarapítási információkkal szintén éjszakai batch feldolgozásokkal történik.

Az online szoftver funkciói

Kereső funkció

Az OPC-ben az alábbi adatok alapján kereshet a felhasználó: szerző; cím, vagy a szerző és cím együttesen; tárgy szerint (szerzői, cím szerinti, tárgy szerinti kulcsszóval); különböző azonosítókkal (hívószám, LC katalógus karton szám, ISBN/ISSN/ISRN); hivatalos kiadványok azonosító jelzete; forráskatalógus (forrásadatbázis) azonosítója (pl. OCLC); kiadó neve.

Több szempont szerinti együttes keresés a Boole műveletek (és, vagy, nem) segítségével végezhető.

A felhasználó keresőkérdéseit a rendszer az index fájlokba hasonlítja, s a találatokat a képernyőn három formában jeleníti meg.

Az index képernyő akkor jelenik meg, ha egyetlen találat sem volt, vagy ha egynél több találat volt. A felhasználó – mielőtt a kívánt tételt kiválasztja – böngészhet az indexben. Ha választott, a képernyőn megjelennek a tételek, ún. rövid, hivatkozási formában. Ha az indexben egyetlen találat volt, vagy ha ehhez a találathoz több tétel kapcsolódik, a képernyőn a hivatkozások listája jelenik meg, a felhasználó ezek közül választ. A választást követően a képernyőn a bibliográfiai tétel rövid formája tűnik fel; ez a rövid forma a keresett dokumentum azonosításához elegendő bibliográfiai adatokat, állományi adatokat és kölcsönzési státusz információt tartalmazza. A képernyőre lehet kérni a teljes bibliográfiai tétel formátumot, vagy a rekord összes adatát MARC formátumban. (Ez utóbbit az olvasók számára általában nem teszik hozzáférhetővé, csak az arra felhatalmazott személyzet számára.)

Előjegyzési funkció

Az OPC-ben kereső felhasználó – ha a kölcsöző könyvtár úgy határozott – vonalkódjának beadásával előjegyezheti a kiválasztott tételt a HLD parancs segítségével. Ilyenkor a képernyőn megjelenik az előző kölcsönzés lejáratí ideje.

A felhasználó a terminálhoz csatlakoztatott nyomtatóval a PRI parancs közlése után kiírathatja a rövid vagy a teljes tételt, illetve az OPC-ben megjelenített bármely képernyő tartalmát.

Az offline szoftver funkciói

Nyitvatartási idő alatt a központi gép az online terminálokat szolgálja ki. Éjszakai üzemből az offline szoftverrel dolgozik, amellyel felújítják az adatbázist és az indexeket, elkészítik a használati statisztikákat, kinyomtatják a különböző szempontok szerint rendezett listákat, címkéket és egyéb outputokat.

Távoli hozzáférési alrendszer /VuCat/

Az OPC távoli terminálokról és elérhető (pl. a felhasználó lakásából vagy hivatalából) egy modem és egy ASCII terminál vagy egy személyi számítógép segítségével. A távoli lekérdezésnél azonban nem használhatók a funkció billentyűk, és nem lehet előjegyezni a kívánt tételeket.

Authority control alrendszer

Az alrendszer úgy kezeli az authority (besorolási) tételeket, hogy összekapcsolja őket az MRMS/CAT-ben kezelt bibliográfiai tételekkel. Az alrendszer egységesített besorolási adattal egészíti ki az indexben vagy a hivatkozásokban megjelenő neveket, sorozati címeket, illetve feltünteti a "lásd" és a "lásd még" utalókat, így a felhasználót automatikusan elvezeti az érvénytelen besorolási adattól az érvényes (egységesített) besorolási adathoz. A "lásd még" utalókhoz kapcsolódó tételeket a REF paranccsal lehet előhívni.

Külső adatbázisok elérése

Ha a könyvtár igényli, a külső kommunikációs alrendszer (External communications subsystem) alkalmazásával kapcsolatot teremthet külső magán vagy kereskedelmi adatbázisokkal (pl. Dialog, Orbit), egy erre a célra kijelölt OPC terminálon. A keresés ideje alatt a terminálon megjelenő szövegeket egy erre a célra megnyitott fájlban tárolják, majd szükség esetén kinyomtatják. Ez az alrendszer az OPC-től függetlenül működik.

Az OPC modult úgy alakították ki, hogy a felhasználó önállóan is képes legyen használni, s csak minimális könyvtárosi segítségre legyen szüksége. Az önálló munkában – legyen a felhasználó kezdő, tapasztalt, vagy alkalmi olvasó –, a keresőt menük, parancsok és funkcióbillentyűk illetve ezek kombinációi segítik. Ha a keresésben elakadna, a HELP parancsra a képernyőn megjelenik az az aktuális segítő információ, amellyel a műveletet folytatni lehet.

Felhasznált dokumentumok

- Geac System 8000 /prospektus/ [6 p.]
- Geac library information system /prospektus/ [18 + 3 p.]
- Geac Concept 9000. Leadership in transaction processing /prospektus/ [14 p.]
- Circulation module overview /Geac. – 1985. – [55 p.]
- Materials acquisition system module overview /Geac. – 1985. – [53 p.]
- CAT : a cataloguing module for the Geac library information system : user manual. /Geac. – 1987. – [18 p.]
- Online public catalogue module overview /Geac. – 1985. – [60 p.]